

Avoin ministeriö ry:n ja Rahankeräyslaki uusiksi - kampanjan lausunto 28.11.2014

Lausunto sisäministeriön rahankeräyslakia koskevaan esitysluonnokseen (SM025:00/2014)

Kiitämme ministeriötä ripeästä lainvalmistelusta, mutta moitimme esitystä ristiriitaiseksi. Luonnoksessa otetaan askeleita oikeaan suuntaan, mutta se sisältää edelleen useita tarpeettomia tai perustelemattomia yksityiskohtia. Esitys ei anna riittävän selkeää ohjetta viranomaisille tai kansalaisille. Lisäksi sen perustelut ontuvat.

Luonnoksen oleellisin heikkous liittyy digitaalisen viestinnän kehitykseen ja kansainvälistymiseen. Kun suomalaiset sanomalehdet raportoivat Linda Liukkaan Kickstarter-keräyksestä tai suomenkielisellä Wikipedia-sivustolla julkaistaan tietoa yhteisön rahankeräyksestä linkittäen uutisen tai tieto kansainväliselle keräyssivustolle, kuka syyllistyy rikokseen? Pitäisikö viranomaisten toimia estääkseen suomalaista yleisöä näkemästä tällaista tietoa? Olisiko tämä mahdollista muutoin kuin sensuroimalla mediaa tai estämällä suomalaisten pääsy eri internet-sivustoille? Muun muassa näihin ongelmiin ei ole esityksessä otettu kantaa.

Katsomme myös, että perustelut ja arviot lakiesityksen taloudellisista vaikutuksista eivät pidä paikkaansa. Luonnoksessa arvioidaan, että lain muutoksen johdosta kilpailu rahankeräysmarkkinoilla tulee kiristymään ja yleishyödylliseen toimintaan kohdistuvat lahjoitukset vähenemään samalla kun petokset lisääntyvät. Suomessa vuosittain rahankeräysluvulla kerättävä 100-200 miljoonaa euroa on kansainvälisesti vertailtuna alhaista tasoa. Uudet digitaaliset rahankeräyksen muodot ja joukkorahoitus ovat useissa muissa maissa lisänneet viime vuosina kansalaisten lahjoitusintoa eli jo entuudestaan korkeampi motiivi lahjoittaa on muualla viime vuosina vain kasvanut uusien keräysmuotojen myötä. Esitys ei kerro miksi Suomi poikkeaisi näin radikaalisti muusta maailmasta. Niin ikään on erikoista arvioida, että petokset lisääntyisivät kun poliisin vain pistokokein valvomista tilityksistä siirryttäisiin kaikelle kansalle, medialle ja viranomaisille avoimeen rekisteriin. Julkiset toimijat Suomessa ja muualla maailmassa ovat tulleet päinvastaiseen tulokseen: tiedon avoimen jakamisen arvioidaan ja tiedetään vähentävän väärinkäytöksiä.

Lisäksi huomautamme, että luonnoksessa arvioitu uuden rahankeräysrekisterin hinta - 1,5 miljoonaa euroa - on ilmeisen virheellinen. Virheellisyys johtunee siitä, että vastaava summa on jo käytetty pitkään työn alla olleen, mutta toistaiseksi keskeneräisen vastaavan rekisterin rakentamiseen. Tosiasiassa Aalto-yliopiston opiskelijat yhdessä Avoimen ministeriön kanssa lahjoittivat [1] jo 10.4.2014 sisäministeriölle varsin toimivan, avoimeen lähdekoodiin perustuvan rahankeräysrekisterin [2], joka voidaan ottaa käyttöön ja jatkokehittelyyn kun laki on muutettu. Kustannuksia ei näin ollen ole missään tapauksessa voi arvioida esityksessä mainitun suuruisiksi.

Mielestämme erityistä huomiota on syytä kiinnittää seuraavien kohtien korjaamiseksi:

§4 kiellettyä on järjestää rahankeräys tavalla, jossa kaupankäynti tai yhdistyksen jäsenhankinta ja rahankeräys ovat ilmeisessä vaarassa sekoittua keskenään

→ Mielestämme kyseessä on epätarkka ja huonosti digitaaliseen viestintään tai joukkorahoitukseen soveltuva muotoilu.

§5 rahankeräyksen saa toimeenpanna Suomessa rekisteröity yhteisö tai säätiö taikka julkisyhteisö

→ Katsomme, että keräyksen rekisteröiminen pitäisi sallia myös luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jotta kertaluontoiset ja nopeasti toteutettavat rahankeräykset esimerkiksi kansalaisaloitteiden tukemiseksi olisivat mahdollisia tai jotta Wikipedian tai Linda Liukkaan keräykset eivät olisi laittomia.

§6 maistraatin merkintä rahankeräysrekisteriin

→ pidämme tätä tarpeettomana hallinnollisena menettelynä. Mielestämme asia olisi helpomaa ja selkeämpää toteuttaa rahankerääjien itse tekemillä julkisilla rekisterimerkinnöillä. Tätä varten on jo olemassa erityinen toimituskelpoinen rahankeräysrekisteri, joka mainittiin yllä. Lisäksi katsomme, että vaalikeräysten vapauttaminen on perustelematon ja tarpeeton poikkeama ilmoitusvelvollisuudesta.

§17 itsesääntely

→ lakiin perustuva itsesääntelymalli ei ole tässä yhteydessä selkeä eikä tarkoituksenmukainen. Kun lain tarkoituksena kuitenkin on vähentää rahankeräyksiin liittyvää byrokratiaa ja hallinnointia, on uuden toimielimen tai useamman toimielimen perustamisen edellyttäminen kyseenalaista. Mikäli lainkohdan tarkoituksena on lisäksi pitää toimielimen jäsenyys vapaaehtoisena, on syytä epäillä, onko lainkohta alkujaankaan tarpeellinen.

Kaiken kaikkiaan luonnos hallituksen esitykseksi sisältää liian tarkkoja määräyksiä eikä tällaisenaan sovellu nykyaikaiseksi tavaksi edistää rahankeräysten luotettavuutta tai yleistä lahjoitusvalmiutta.

Yksilön oikeuksia puolustaneen lakimiehen ja tutkijan Ville Oksasen työ jäi kesken 23.11.2014. Hänellä on ollut suuri vaikutus suomalaisen digitaalisuuteen liittyvän lainsäädännön kehittämisessä ja hän on ollut myös keskeinen vaikuttaja siinä, että rahankeräyslakia ollaan nyt voimakkaasti uudistamassa. Tätä esitystä Ville ehti kommentoida vain yhdellä lauseella: pakollinen itsesääntely kuulostaa vähän pelottavalta.

Helsingissä 28.11.2014

Avoin ministeriö ry:n ja Rahankeräyslaki uusiksi -kampanjan puolesta,

Riikka Kämppi
kansalaisaktivisti, Rahankeräyslaki uusiksi

Joonas Pekkanen
kansalaisaktivisti, Avoin Ministeriö ry:n toiminnanjohtaja

[1] <http://www.tekniikkatalous.fi/ict/itjarjestelman+ei+tarvitse+maksaa+miljoonia++ministerio+sai+teekkareilta+ilmaisen+rekisterin/a982475>

[2] <http://rahankeraysrekisteri.fi/>